
STRATEGI FOR DE DANSKE NATURSKOVE

**og andre bevaringsværdige
skovtyper**

**STRATEGI FOR DE DANSKE NATURSKOVE
og andre bevaringsværdige skovtyper.**

<u>Indhold.</u>	<u>Side.</u>
1. Indledning	1
Samspillet mellem dyr, planter og skovdriftsformer.	2
2. Terminologi	3
Naturskov	3
Urskov	3
Urørt skov	3
Kulturskov.	3
3. Arealmæssig status.	4
4. Strategiens formål.	5
5. Målsætning	6
Særlige driftsformer.	6
Urørt Skov.	7
Genressourcer.	7
6. Strategi	7
7. Virkemidler	9
<u>Statsskovene</u>	9
Særlige interesseområder	10
Større sammenhængende arealer	10
Registreret naturskov	11
Resten af statsskovene	11
<u>Øvrige skove.</u>	11
8. Økonomiske rammer og konsekvenser	12
9. Bilag	13

STRATEGI FOR DE DANSKE NATURSKOVE og andre bevaringsværdige skovtyper.

1. Indledning

Den stigende interesse, hvormed befolkningen omfatter skoven og naturen, har i de seneste år givet sig udslag i forskellige initiativer både i Danmark og i udlandet.

I den sammenhæng bør nævnes ændringen af skovloven i 1989, hvormed det blev lovfæstet, at man - udover produktionsmæssige hensyn - også skal lægge vægt på bl.a. naturhistoriske og miljøbeskyttende hensyn (god og flersidig skovdrift). Hertil kommer bestemmelser, der specielt sikrer bevaring af løvskovbryn, egekrat og fredskovenes søer, vandløb, moser, heder, strandenge og strandsumpe.

Det er imidlertid en kendsgerning, at Europa er det område på kloden, hvor man har beskyttet mindst areal med skovøkosystemer i oprindelig tilstand, og at dette særligt gør sig gældende i Danmark og de øvrige frugtbare lavlandsområder. Der er næsten ingen skov tilbage, der minder om de oprindelige urskove. Set i sammenhæng med at Danmark og verdenssamfundet ønsker at beskytte tropeskovene, og på globalt plan sikre biodiversiteten, må vi også gøre en ekstra indsats herhjemme.

Den hidtidige indsats har ikke været i stand til at stoppe tilbagegangen for de danske skoves truede arter af dyr og planter. Imidlertid åbner den kendsgerning, at regeringen ønsker Danmarks skovareal fordoblet i løbet af de kommende 80-100 år, nu mulighed for en stærkere beskyttelse af skovenes biodiversitet. Hvis vi kan vende den hidtidige udvikling, er der stadig mulighed for, at redde nogle af Danmarks truede arter fra at forsvinde.

Heldigvis vil man ved de samme bestræbelser kunne opnå fordele på mange fronter. Det gælder f.eks. mere varierede muligheder for friluftslivet, rigere flora og fauna, bevaring af en varieret og bred genpulje, bedre forskningsmuligheder indenfor skovdyrkning

og økologi og ikke mindst opfyldelse af den etiske og moralske forpligtelse overfor fremtidige generationer.

Som supplement til nærværende strategi er Skov- og Naturstyrelsen ved at udarbejde en strategi for bevaring af træers og buskes genressourcer. Den forventes at være færdig i 1993.

Samspelet mellem dyr, planter og skovdriftsform

Udviklingen har bevirket, at skovøkosystemet er stærkt ændret i dag i forhold til oldtidens urskovsmiljøer. En række dyr, som vides at have spillet en vigtig rolle for urskovens dynamik, er udryddet, og det er urealistisk at få tilbage, f.eks. bæver, ulv og urokse.

- Flere af de forsvundne dyr påvirkede skoven stærkt. Bl.a. var bæverens evne til at skabe og ændre vådområder i skovene meget vigtig for en lang række dyr og planter knyttet til vådområder. Disse arter har i de seneste hundrede år oplevet en kraftig indskrænkning i deres levesteder, som i forvejen var blevet mindre med bæverens forsvinden.
- Tilstedeværelsen af tidligere tiders store rovdyr som ulv, los og bjørn har indirekte haft betydning for skovens naturlige foryngelse. Gennem deres regulering af bl.a. hjortevildtet, har de holdt dette nede på et rimeligt lavt niveau, og derigennem sikret foryngelsen af skovene.
- Et andet element i urskov, som har afgørende betydning for mange dyr og svampe, er gamle træer og døde træer. En lang række smådyr er specielt tilpasset liv i huller i træer eller i væltede træstammer og kan kun leve der. Mange fugle og en del pattedyr er afhængige af hule træer for at skjule sig eller have reder. Der er ofte dobbelt så mange fugle i urskovsagtig skov, som i tilsvarende skov i drift. For flere af Danmarks truede dyr er mangel på ældgamle træer og døde træer en væsentlig grund til deres tilbagegang.
- Stævningsskov og græsningsskov har baggrund i en kulturhistorisk betinget drift, og er som regel meget rig på blomster. Driftsformerne har her i landet været brugt i mere end 1000 år, og jordbunden har ofte været friholdt for jordbearbejdning, gødskning og andre indgreb.

2. Terminologi.

Naturskov.

Naturskov er de oprindelige skoves efterkommere - dvs selvgroet skov af danske træer og buske. Naturskov er således skov, som har indfundet sig på lokaliteten af sig selv, og som består af naturligt indvandrede træarter og racer. Naturskov kan være kulturpåvirket i større eller mindre grad, f.eks. ved hugst eller selvforyngelse, men må ikke være plantet eller sået kunstigt.

Naturskov kan være urørt, men det meste naturskov er i dag i forstlig drift med hugst og foryngelse. Genetisk sammensætning og kontinuitet er vigtig i naturskov, udover at træerne som udgangspunkt fordeler sig naturligt efter jordbund og fugtighed. Naturskov kan fældes hurtigt. Derimod tager det meget lang tid at skabe naturskov. Det kan f.eks. ske ved at naturskovenes arter breder sig på en hede, et overdrev eller i rydninger i skov.

Urskov.

Urskov er naturskov, som siden oldtiden har været helt urørt, og den kan vi ikke genskabe. Uforstyrrede vandstandsforhold, foryngelsesdynamik og specielle strukturer karakteriserer urskov. Urskoven er forlængst tabt i Danmark, men blot få årtier i urørt udvikling kan give urskovsagtigt præg.

Urørt skov.

Urørt skov er en fælles betegnelse for skov, der er friholdt fra kulturindgreb fra et nærmere angivet tidspunkt. Når et skovareal har ligget urørt i en årrække, kan der efterhånden udvikle sig en urskovsagtig struktur med væltede og døde træer, foryngelse i lysninger, naturlige vandforhold og mange nicher for specielle planter og dyr.

Kulturskov.

Kulturskov er skov bestående af indførte træarter og racer, samt al skov der enten er sået kunstigt eller plantet på voksestedet. Et areal, hvor der for flere generationer siden blev etableret kulturskov, bliver ikke til naturskov, selv om foryngelsen sidenhen sker ved det naturlige frøfald eller selv om arealet ligger urørt hen. Kulturskov kan dog på den vis opnå en urskovsagtig struktur.

3. Arealmæssig status.

	Hektar	
	Statsskov	Danmark i alt

Totale landareal		4.300.000
Bevokset skovareal	107.000	417.000
Løvskov	32.000	143.000
Naturskov (skønnet)	8.000	35.000

Af Danmarks areal på 4,3 millioner hektar var 417.000 hektar skovbevokset ved seneste skovtælling i 1990, heraf 143.000 hektar med løvskov. Den største del af løvskoven er plantet i tidens løb, og under 35.000 hektar skønnes i dag at være naturskov og altså have naturlig oprindelse.

Årene 1805-1820 anses for perioden med mindst skov i Danmark i historisk tid. Dengang fandtes godt 100.000 hektar skov, som overvejende bestod af naturskov, eftersom man kun i meget begrænset omfang havde brugt plantninger i skovene. Siden da er arealet med naturskov altså faldet til en tredjedel, mens det totale skovareal er steget til det firedobbelte.

Driftsformen i skovene er desuden ændret fra "guldalderlandskabets" blanding af højskov, græsningsskov og stævningsskov til vore dages "ordnede skovbrug", hvor græsning og stævning er sjældne undtagelser, som kræver tilladelse efter skovloven. Langt det meste naturskov er i dag forstligt drevet højskov med hugst og salg af vedproduktionen.

Skønnet fordeling af naturskov i Danmark	Hektar

Højskov i forstlig drift	20-30.000
Egekrat (heraf græsses og stævnes en del)	4.000
Græsningsskov i øvrigt (inkl. dyrehaver)	1.500
Stævningsskov (ekskl. egekrat)	1.000
Beskyttet som urørt	500

I alt naturskov ca.	35.000

Der var i 1987 fredet i alt 5.270 hektar skov med forskellige formål og bestemmelser. En del af disse gjaldt sikring af naturskov. Bl.a. omfatter fredningerne 314 ha egekrat, 15 ha græsningsskov, 70 ha stævningsskov og 217 ha urørt skov. Størstedelen af det øvrige fredede skovareal har bestemmelser om løvtræbinding. Nogle steder suppleret med krav om lokale racer af løvtræer.

Ud over de fredede arealer, er der både i private og offentlige skove gennem flere hundrede år beskyttet mange arealer med store naturværdier, og her taget vidtgående hensyn til de vilde dyr og planter. En stadig stigende del af ressourcerne i statsskovbruget anvendes på naturpleje, naturvejledning og opkøb af natur. Hertil kommer de naturhensyn, som statsskovbruget og private skovejere tager i den almindelige skovdrift. Pjecen "Naturhensyn i skovdriften", SKOV-info nr. 6, beskriver nogle af dem.

4. Strategiens formål.

Det overordnede formål med nærværende strategi er at bevare de danske skoves biodiversitet, herunder den genressource, der ligger i skovene.

Lidt mere konkret ønskes det med strategien at sætte ind på følgende områder:

- * Levedygtige bestande af så mange som muligt af skovens dyr, planter og andre organismer. Der skal sigtes på dels at bevare eksisterende bestande og dels at give bestandene spredningsmuligheder.
- * De danske træer og buskes genetiske variation. Genressourcer sikres, således at der etableres et grundlag for fremtidig udvælgelse af varianter og racer til skovbrug m.v. På dette område vil strategien blive suppleret med den i indledningen nævnte strategi for bevaring af gen-ressourcer.
- * Arealgrundlag for forskning og overvågning. Ved udlæg af urørte skove m.v. skabes grundlag for grundlæggende økosystemforskning og studier af dynamik og udviklingsforløb.

- * Driftsformer. Fremtidige generationer skal kunne opleve, hvordan forskellige former for drift påvirker skov, lige fra kulturhistorisk vigtig græsningsskov, stævningsskov og løveng til det traditionelle "ordnede skovbrug".
- * Publikum. Nogle af de områder, der udlægges med særlig drift eller som urørt skov, skal udvalges, så de kan tjene som udflugtsmål, hvilket bl.a. kræver en vis minimumsstørrelse.

5. Målsætning.

Der må i strategien skelnes mellem to principielt forskellige forhold, nemlig oprindelse og driftsform. Med naturskov er man sikker på, at træerne er oprindelige og "danske", mens en skovs indhold af dyr og planter i højere grad er afhængig af driftsformen og af hvor længe, der har været skov på stedet.

Denne todeling af strategien grunder sig i, at Danmarks ca. 35.000 hektar naturskov falder i 2 grupper, hvor det henholdsvis er biodiversiteten, (særlige driftsformer og urørt skov) og genetikken, der er overskrifterne.

Særlige driftsformer

Mange dyr og planter trives i vore nuværende skove. De er dog kun en del af de dyr og planter, vi kunne have, hvis vi sørgede for mere skov i særlig drift. For at tilgodese de arter, som bedre trives med andre driftsformer end vore dages fremherskende højskovsdrift, skal arealerne med gamle driftsformer, især græsningsskov og stævningsskov øges betydeligt.

Det kan endvidere være af interesse at udlægge andre typer af skov end naturskov, f.eks. nåleskov og skov med indførte træarter. Sættningen af planter og dyr er afhængig af, om der både er løvtræer og nåletræer.

For de enkelte arealer med særlig drift kan ikke anbefales noget entydigt mindsteareal. Arealet afhænger af hvilken dyre- eller planteart, man f.eks. ønsker at sikre delbestanden af.

Urørt skov.

For urørt skov gælder de samme generelle betragtninger som nævnt ovenfor under særlige driftsformer. Da det imidlertid virker ulogisk at kategorisere urørt skov som en driftsform, skal det her fremhæves som et særligt mål for strategien, at arealet med urørt skov skal øges betydeligt.

På landsplan skal det tilstræbes, at så mange forskellige skov- og jordbundstyper som muligt udlægges urørt, både i løv-, nåle- og blandskov. De udlagte nåleskove vil dels kunne bestå af skovfyr eller rødgran, dels kunne bestå af f.eks. urørt bjergfyr, hvor løvtræer efterhånden forventes at overtage stigende dele af arealet. Nåleskovene vil ofte blive til blandskov af sig selv når de lades urørt.

Genressourcer.

Bevaring af træernes oprindelige genpuljer er et vigtigt mål i sig selv, hvor der er udviklet lokale racer tilpasset særlige kår. Hvor hovedformålet således er bevaring af trævæksternes oprindelige genpulje, skal man derfor stille mod, at foryngelse så vidt muligt sker ved det naturlige frøfald, hvorved genressourcerne bevares. Det gælder i særlig grad for bøgeskovene. Da der gennem flere århundreder har fundet import af træfrø sted, kan man kun sjældent være sikker på den genetiske oprindelighed.

6. Strategi.

Tidshorisonten for strategien sættes til 50 år, og indsatsen må ses som en fortsættelse af de seneste årtiers fredningsarbejde, revisionen af skovloven i 1989 og planerne om fordobling af skovarealet indenfor en trægeneration. En særlig kraftig indsats gøres i de nærmeste år.

Umiddelbart skal der:

- ske en sikring af al naturskov på statens arealer.
- ske en sikring af alle statsskovenes egekrat, græsnings- skove, stævningsskove og urskovsagtige skove.

Inden år 2000 skal der:

- sikres et urørt skovareal på mindst 5.000 hektar, hovedsagelig i naturskov, men også repræsenterende nåleskov/-blandskov.
- sikres gamle driftsformer på mindst 4.000 hektar, hovedsagelig i naturskov.
- som en del af en genressourcestrategi for træer og buske, udpeges områder, hvor de stedlige arveanlæg søges bevaret med mindst mulig opblanding udefra.
- igangsættes målrettet forskning for bl.a. at forbedre grundlaget for bevaring af skovenes biodiversitet, og tilvejebringe mere grundlæggende viden om skovøkosystemer og deres dynamik og udviklingsforløb.
- informeres bredt til skovejere, skovbrugere og skovpublikum om naturskov, urørt skov og særlige driftsformer.

Indtil år 2040 skal der:

- tilstræbes et areal med naturskov, urørt skov og gamle driftsformer på mindst 40.000 hektar svarende til ca. 10 % af Danmarks nuværende skovareal. En stor del af naturskoven vil fortsat skulle drives i almindelig flersidig højskovsdrift.
- proportionalt med at skovarealet stiger ved skovrejsning, udlægges yderligere urørte skovarealer og arealer med gamle driftsformer.
- etableres bedre spredningsmuligheder for skovenes truede arter af dyr og planter.
- ved offentlig skovrejsning udlægges delarealer, som ved naturlig tilgroning kan medvirke til udvidelse af arealet med naturskov.

De 5000 hektar urørt skov, som skal sikres inden år 2000, skal for de 4000 hektars vedkommende udlægges i løvskov, mens resten kan være blandskov og nåleskov.

Strategien tages op til revision i år 2000, og udmøntningen af rapporteres. I den forbindelse vil der foreligge væsentligt forbedret viden fra forskning og overvågning om naturskovene, og den videre indsats kan fastlægges. Sikring af større sammenhængende arealer vurderes specielt, ligesom der fortsat efter år 2000 bør udlægges nye urørte løvskovsområder. Som udgangspunkt bør yderligere 1.000 hektar urørt løvskov sikres inden år 2010.

Denne strategi er en del mere vidtgående end de fleste internationale anbefalinger om naturskov fra f.eks. Europarådet, EF, og Verdensskovkongressen. Næsten 100 % af den danske løvskov er i forvejen beskyttet og sikret en bæredygtig udnyttelse ved at være fredskov, og strategien indebærer at ca. 25 % af løvskoven i fremtiden vil være naturskov. Af naturskoven vil ca. en fjerdedel blive sikret ekstra ved at skulle udvikle sig urørt mod det urskovsagtige, eller blive videreført med naturvenlige gamle driftsformer, som græsning og stævning.

7. Virkemidler.

I h.t. skovloven skal de danske skove dyrkes efter et princip om "god og flersidig skovdrift". I dette begreb indgår på den ene side hensynet til træproduktionen og på den anden eksempelvis hensyn til skovenes natur- og kulturhistoriske betydning.

De sidstnævnte hensyn, fx "naturskov", skal tillægges særlig vægt i de offentlige skove. Det må imidlertid kun være i undtagelsessituationer, at et enkelt hensyn skal være fuldstændig dominerende. Statsskovbrugets organisatoriske struktur, og distrikternes brede faglige indfaldsvinkel medfører, at statsskovene må gå i spidsen ved den fremtidige beskyttelse af naturskovene.

Valget af mål og midler må dog både på kort og langt sigt ifølge sagens natur afbalanceres i forhold til andre interesser og de tilgængelige ressourcer.

Statsskovene.

I statsskovene opererer strategien på 4 niveauer:

- 1) Særlige interesseområder (dækker en egn, eller en region).
- 2) Større sammenhængende arealer (25 til over 500 hektar).
- 3) Registreret naturskov ("gammel naturskov").
- 4) Resten af statsskovene.

Særlige interesseområder.

For hurtigst muligt at kunne gøre en særlig indsats for opfyldelse af strategiens formål, udpeges 14 såkaldte særlige interesseområder, inden for hvilke der i dag findes en stor koncentration af naturskov. Inden for hvert særligt interesseområde udlægges og beskyttes et til flere større sammenhængende arealer på hver mindst 25 hektar; men så vidt muligt væsentligt større. Disse arealer skal tilgodese de tre kategorier af formål, nævnt under strategiens målsætning, nemlig særlige driftsformer, urørt skov og genressourcer. Der laves inden december 1993 detailplaner for disse områder, med henblik på fastlæggelse af f.eks. urørt andel, valg af særlige driftsformer og eventuelle forskrifter for omgivende "bufferzoner", som kan beskytte de centrale arealer mod uheldige påvirkninger udefra. De særlige interesseområder fremgår af bilag 1. Nogle af de større sammenhængende arealer tilstræbes at være 500-1000 hektar store, og en del skal være 100-500 hektar. Allerede nu står det klart at hele Draved Skov på ca. 230 hektar og Jægersborg Dyrehave på ca. 1000 hektar skal omfattes af strategien.

Større sammenhængende arealer.

I resten af statsskovene, udenfor de særlige interesseområder, udpeges tilsvarende større sammenhængende arealer. Forskellen til ovenstående særlige interesseområder består i mængde og kvalitet af allerede tilstedeværende naturskov, samt at indsatsen vil ske lidt langsommere, nemlig i forbindelse med den rutinemæssige driftsplanlægning. Det påregnes at alle statsskove vil være gennemgået inden år 2010.

De større sammenhængende arealer vil kunne indeholde kulturskov ved siden af naturskov, idet det ellers vil være urealistisk at finde så store arealer.

Som principper for udvælgelse af de større sammenhængende arealer til særlig beskyttelse gælder:

- Så meget naturskov som muligt
- Så store som muligt
- Så mange skovtyper som muligt skal indgå på landsplan
- Så stor spredning i træaldre som muligt indenfor arealet
- Så naturlig en sammensætning af dyr og planter som muligt
- Så upåvirket af dræning og jordbearbejdning som muligt
- Så ekstensivt drevet hidtil som muligt
- Så vidt muligt i tilknytning til andre naturtyper

Registreret naturskov.

For statsskovarealer, som er registreret i rapporten "Overvågning af naturskov. 1987" udarbejdes konkrete planforskrifter på bevoksningsniveau inden december 1993. Planforskrifterne skal sikre, at de ofte reliktagtige gamle naturskove i al væsentlighed bliver bevaret urørte eller med gamle driftsformer. Disse gamle skove kan dermed fortsat være spredningscentre og fristeder for vilde dyr, svampe og planter, som er afhængige af gammel naturskov.

Planforskrifterne for disse bevoksninger vil ydermere kunne rette eventuelle fejl i registreringsgrundlaget og dertil udlægge og beskytte tilstødende arealer som urørte eller med særlig drift, for at tilvejebringe passende areal til langsigtet sikring af stedets dyr eller øvrige organismer.

Resten af statsskovene.

Statsskovenes øvrige naturskove skal opretholdes som naturskov som led i den flersidige drift, og med et naturhensyn så deres kvalitet som levested for dyr og planter, eller som potentielle genressourcer, så vidt mulig øges. Statsskovenes egekrat, græsningsskove, stævningsskove og urskovsagtige skove skal umiddelbart sikres, så de vedblivende opretholder deres kvaliteter.

I den almindelige flersidige drift af statsskovene vil der blive arbejdet for, at der skabes spredningsmuligheder for de dyr og planter, der er knyttet til de særlige skovdriftsformer og urørte skove.

Ved nyanlæg af skov vil der blive eksperimenteret med såvel særlige driftsformer, som med naturlig indvandring af trævegetation, der beskyttes som urørt skov.

Øvrige skove (private, kommuner, stiftelser m.v.)

Private skovejere har gennem tiderne opretholdt og bevaret store arealer med naturskov og særlige driftsformer. Flere områder i privat regi hører til blandt de bedste og mest uberørte naturskove i Danmark, og ejerne har passet på områderne frivilligt og uden økonomisk compensation.

Det vil i mange tilfælde være en økonomisk belastning for en skovejer at sætte hensynet til biodiversiteten højere end produktionshensyn. Skov- og Naturstyrelsen arbejder ud fra skovlovens § 21 på et koncept, hvorefter private skovejere mod økonomisk kompensation påtager sig beskyttelse af naturskov, urørt eller med særlig drift.

Flere af de driftstiltag, som er nødvendige for at følge strategien, kræver i hvert enkelt tilfælde dispensation fra skovloven. Det gælder bl.a. græsning i skov, stævningsdrift og større urørte arealer. Sådanne dispensationer søges ved det lokale statsskovdistrikt.

I løbet af de kommende fem år vil skovejere, på hvis ejendom skovtilsynet har kendskab til eksistensen af gammel naturskov, få oplysning om eventuelle økonomiske kompensationsmuligheder ved indgåelse af plejeaftaler. Enhver ejer kan iøvrigt selv rette henvendelse om dette spørgsmål til det lokale statsskovdistrikt.

Det er en forudsætning for at nå strategiens mål, at en del private arealer indgår, bl.a. egekrat.

For særligt komplekse arealer med naturskov, f.eks. med mange ejere eller naturtyper involveret, er skovlovens tilskud og plejeaftaler ikke et effektivt redskab. I så fald vil fredning eller statsligt køb være en bedre måde at sikre naturskov.

I lyset af den udvikling, der er sket i forståelsen af naturskovenes dynamik, bør tidligere fredninger af naturskov gennemgås, med henblik på at sikre at fredningernes formål opfyldes, eller eventuelt styrkes i overensstemmelse med strategien.

8. Økonomiske rammer og konsekvenser.

Udgangspunktet har været, at der alt i alt agtes anvendt ca. 10 millioner kroner om året på strategien i de kommende 50 år. De første år vil det dog blive ca. 20 millioner kroner pr. år for at nå de mål, der er sat til år 2000.

I fredninger og statsskove findes mellem 3.000 og 5.000 hektar naturskov, hvor det økonomiske tab ved naturvenlig drift er taget i forvejen, nemlig skønsvist et par hundrede millioner kroner i

løbet af de seneste måske hundrede år, hvor skov har været beskyttet i statsskov eller fredet.

For de øvrige 4.000 til 6.000 hektar, som kræves for at nå strategiens mål i år 2000, må en vis nettoformue af træ efterlades i skoven, med et deraf følgende økonomisk tab for skovejeren. Formuen vil variere meget fra sted til sted, men den kan for det samlede areal løbe op i mellem 200 og 300 millioner kroner, som skal relateres til det tidspunkt, hvor den enkelte bevoksning ellers ville være blevet fældet og formuen dermed hævet.

Enkelttræer af særlig økonomisk værdi, f.eks. træer egnet til finer, kan udtages og sælges forinden et givent areal udlægges urørt eller med særlig drift. Generelt vil det blive tilstræbt ved den detaljerede planlægning, at udlægge arealerne så man får "mest natur for pengene".

9. BILAG

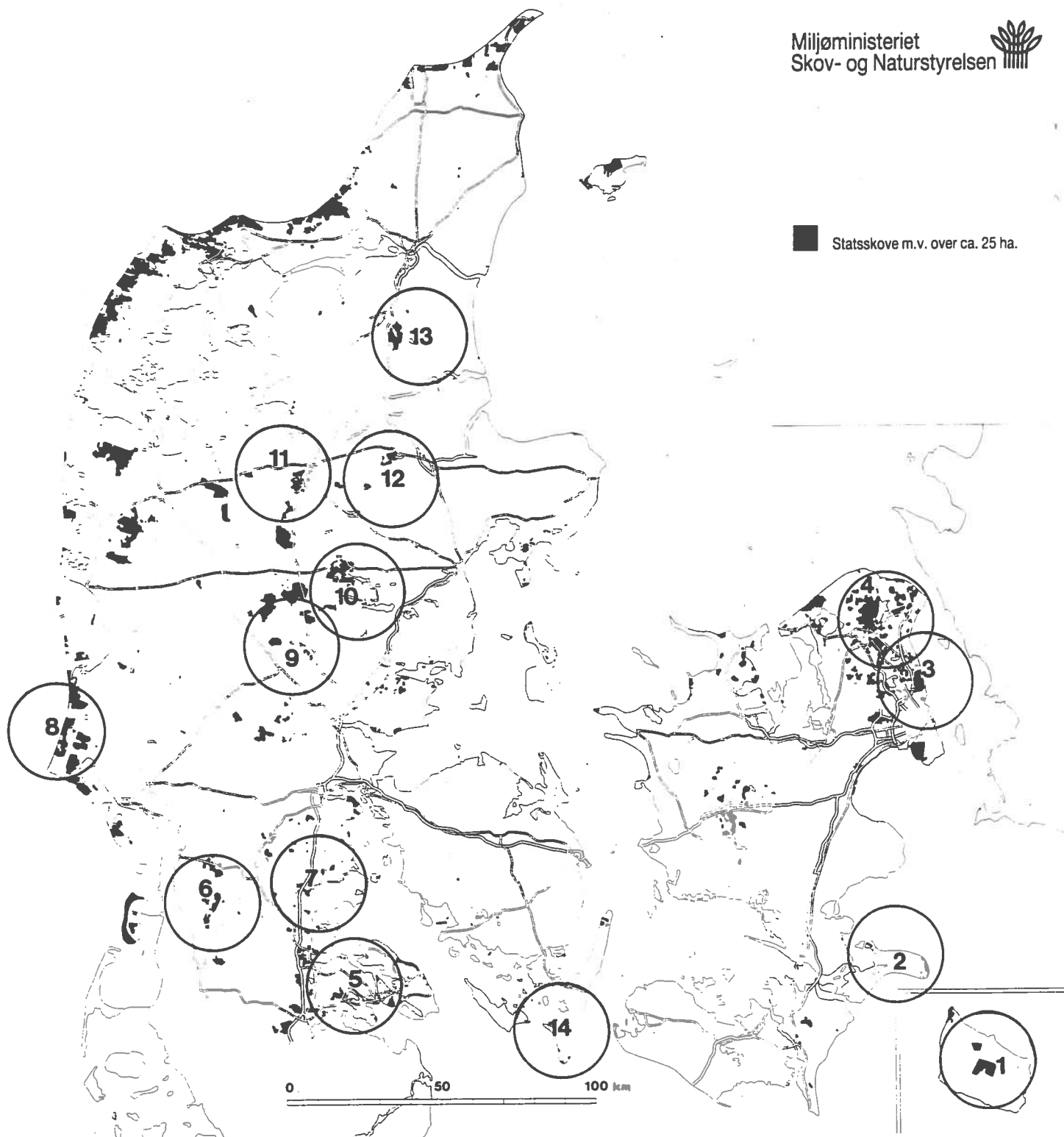
- B.1. Statsskovvæsenets særlige interesseområder.
- B.2. Listning af principper for henholdsvis urørt skov, græsningsskov, stævningsskov og anden særlig drift.

SÆRLIGE INTERESSEOMRÅDER FOR NATURSKOV I STATSSKOV

Miljøministeriet
Skov- og Naturstyrelsen

■ Statsskove m.v. over ca. 25 ha.

Numrene refererer til følgende statsskovdistrikter:

1. Bornholms Distrikt	8. Oxbøl Distrikt
2. Falster Distrikt	9. Palsgård Distrikt
3. Jægersborg Distrikt	10. Silkeborg Distrikt
4. Nordsjællandsområdet	11. Fussingø Distrikt (Hald)
5. Gråsten Distrikt	12. Fussingø Distrikt (øvrige)
6. Lindet Distrikt	13. Buderupholm Distrikt
7. Haderslev Distrikt	14. Fyns Distrikt

Principper for urørt skov.

- Både naturskov og kulturskov kan udlægges urørt.
- Fri dynamik og processer har topprioritet. Ingen hugst eller fjernelse af ved, undtagen af hensyn til skovgæsters sikkerhed eller passage.
- Grøfter tilstoppes, så afvanding ophører. Gennemgående vandafledning fra arealer ovenfor den urørte skov må dog tåles. Vandstandssvingninger fra hav, sø eller vandløb er gavnlige ved at tilføre ekstra dynamik.
- Som hovedregel skal alle arters konkurrence ske frit. I særlige tilfælde kan mindre naturplejeindgreb komme på tale, såfremt en plejeplan udarbejdes.
- Sprøjtning, gødskning og jordbearbejdning må ikke ske.
- Kørsel med traktor og tungt maskinel må ikke ske.
- Som led i en detailplanlægning forinden et areal overgår til urørt kan diverse indgreb besluttes. F.eks. hegning for foryngelse, skabelse af lysbrønde ved hugst, tilsåning af fældet kulturskov med naturlig træartsblanding osv.
- Hvis genbevaring eller andre forhold taler for det, bør en bufferzone drives med særlige hensyn.
- Tilknytning til dynamisk natur (kystskred, oversvømmelse, tilgroning) er gavnlig, idet processer som succesion fremmes.
- Så mange aldersklasser af træer som muligt bør indgå, så der ikke på et tidspunkt i fremtiden vil mangle gamle træer.
- Gammel skov, hvor en del træer nærmer sig forfald, er et godt udgangspunkt, idet naturforyngelse vil ske langsomt, og så naturligt som tænkeligt, når arealet er urørt.
- Yngre tilgroningsskov, som ikke har været hugget, er et andet godt udgangspunkt. Tilsvarende gælder ekstensivt drevet blandsskov med mange træarter.
- Stærkt kulturpåvirket skov, domineret af en enkelt træart, er mindre egnede til at udlægges urørt. Det gælder bl.a. "søjlehaller" af bøg, men også visse egekrat.
- Friluftslivet bør normalt ikke begrænses. Formidling af urørte arealer, og grunden til deres "rodede" udseende, bør tværtimod forklares.

- Græsning med en til flere arter af husdyr eller hjorte vil være det typiske.
- Træer bevares til størst mulig alder, og døde træer samt væltede stammer efterlades i vid udstrækning til dyr og svampe.
- Hugst af træer bør ske med henblik på at opnå kraftige, længelevende træer af flere forskellige hjemmehørende løvtræarter. Gamle træer bør ikke fældes.
- Evt. afvanding begrænses mest muligt, og vådområder fremmes så vidt muligt.
- Græsningstryk tilpasses de lokale og historiske forhold. De forskellige græssende dyr påvirker urtelaget forskelligt.
- Hvis dyrene ikke kan trives uden gødskning af arealet bør græsningstrykket sænkes, eller tilstødende hede- eller græsarealer inddrages.
- Foryngelse bør ske ved hegningers naturligt fremkommende opvækst, fremfor ved plantning. Hegningerne bør åbnes så tidligt at foryngelsen får præg af græsning og udtyndes af dyrene. Visse steder kan periodevis ekstra lavt græsningstryk evt. være tilstrækkeligt til at give foryngelse.
- Der bør så vidt muligt indgå enge, sletter, moser og lignende i græsningsskove. Store indhegninger giver bedst variation i græsningstryk og naturforhold.
- Jordbearbejdning og sprøjtning undlades.
- Friluftsliv, inklusive flere jagttyper, kan i vid udstrækning praktiseres i græsningsskov, uden at naturværdierne skades.

Principper for stævningsskov.

- Fortsættelse og genoptagelse af den kulturhistorisk betingede driftsform har topprioritet, enten som lavskov eller som mellemskov.
- Tiden mellem hugster/stævninger tilpasses de lokale og historiske forhold. Det bør tilstræbes at have flere aldre af genvækst tilstede indenfor skoven.
- Træet må som udgangspunkt udnyttes frit. Hvis dette i en konkret skov anses at true naturværdierne, bør skoven overvejes udlagt urørt i stedet.
- Jordbunden skånes i videst muligt omfang. Den er ofte næsten uberørt. Kørsel med traktor og tungt maskinel begrænses mest muligt.

- Afvanding begrænses mest muligt.
- Stævning kan visse steder med fordel kombineres med græsning.
- I tidligere stævnet skov, som har ligget urørt eller ekstensivt drevet i flere årtier, kan det være bedre at lade arealet ligge urørt, end at genoptage stævningsdriften.

Principper for anden særlig drift.

- Græsning og stævning er 2 vigtige typer af særlig drift og betegnes samlet "gamle driftsformer". Udover disse kan en række mindre kendte, f.eks. lokale, driftsformer, som løvengsdrift, og plukhugstdrift omfattes af begrebet "gamle driftsformer".
- Særlige forhold, som f.eks. meget stærkt publikumspres eller hensyn til sårbare arter, kan medføre særlige tiltag eller afvigelser fra principper og generelle retningslinier.
- Specielle driftsformer, som f.eks. løvengs-drift, høslet i skov mv. bør praktiseres, når forholdene taler for det.
- Lystskove af naturskov i og nær byer bør drives med mange gamle træer og bevaring af både stående og liggende dødt ved til en vis grad. Der bør ske en formidling til publikum om, at det efterladte træ er til glæde for fuglelivet og en række andre dyr og svampe mv.
- Kulturskov kan konverteres til naturskov ved at overlade arealet til urørt tilgroning efter hugst af kulturskoven. I andre tilfælde kan skov etableres, ved at der udsås frøblandinger af lokale træarter. Dog vil der ikke her blive tale om naturskov.

•
•
•

•
•
•